

Handläggare
Fanny Eklund
Telefon: 08-50823338

Till
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2023-12-21

Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt nämndens yttrande gällande ett slutbetänkande som syftar till att ta ställning om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gällande en individuell klagomålsmekanism. Utredningen lämnar ett flertal förslag för att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt protokollet och möjliggöra en ratificering. Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som har lämnats och som vid införande kommer stärka barns möjligheter att tillvarata sina rättigheter ytterligare.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt nämndens yttrande över Regeringens slutbetänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40).

Regeringen beslutade den 28 april 2022 att uppdra åt en särskild utredare att ta ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) om en individuell klagomålsmekanism. Utredningens uppdrag omfattade att analysera konsekvenserna av en eventuell ratificering, och om en ratificering föreslås, lämna eventuella författningsförslag för att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt protokollet och som möjliggör en ratificering. Ett ytterligare uppdrag har varit att se över möjligheterna att staten

bidrar till att etablera barnombud inom
civilsamhällesorganisationer.

Ärendet

Utredningen föreslår att Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett eget klagomålsförfarande för barn. Klagomålsförfarandet innebär att barn och grupper av barn har rätt att lämna in klagomål till FN:s barnrättskommitté om de anser att en konventionsstat har kränkt deras rättigheter i enlighet med barnkonventionen eller tillhörande protokoll. Den som kommer att kunna lämna ett klagomål är enskilt barn, grupp av barn eller någon annan som för klagomålet för ett enskilt barn eller grupp av barn förutsatt att det görs med samtycke.

I betänkandet lämnar utredningen också ett antal förslag om åtgärder som syftar till att säkerställa barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning.

Utredningen har identifierat brister och problem som idag försvårar barns möjligheter att utkräva sina rättigheter, framförallt processuella hinder som brister i tillgänglighet och information. En återkommande problematik som lyfts är de situationer som kan uppstå där barn inte får föra sin talan själva, och som samtidigt har vårdnadshavare som av olika anledningar inte kan företräda dem. Utredningen har därmed lämnat förslag med syfte att komma tillrätta med de problem som identifierats. Förslagen rör främst åtgärder inom ramen för lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (nedan förkortat LVU), lag om psykiatrisk tvångsvård (nedan förkortat LPT), lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (nedan förkortat LSS), socialtjänstlagen och utlänningslagen.

- Barn under 15 år ska kunna förordnas ett eget offentligt biträde i mål som rör begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort enligt LVU och därmed överklaga beslut oberoende av vårdnadshavarens inställning och förmåga.
- Det ska finnas möjlighet för barn att under ärendets handläggning rörande placering och omplacering vid LVU att ha möjlighet till offentligt biträde.
- Vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter fattade av SiS, enligt 42 § LVU kan offentligt biträde förordnas inför att ett barn under 15 år har överklagat beslut själva.
- Socialnämndens ansvar ska förtydligas gällande nämndens ansvar att i ett tidigt skede i ett LVU-ärende anmäla behov

av eller överlämna en ansökan om offentligt biträde till förvaltningsrätten.

- Barn som är yngre än 15 år ska få en uttrycklig rätt att själva ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas i de mål och ärenden enligt LVU där det finns en rätt till offentligt biträde.
- Ett barn under 15 år som tvångsvårdas enligt LPT föreslås få rätt att själva initiera en prövning av frågan om vård i domstol.
- Yngre barns rätt att höras i domstol i mål enligt LPT, LVU, och SoL föreslås bli förstärkt. Den som är yngre än 15 år bör höras i domstol, om han eller hon vill det och inte antas ta skada av att höras.
- Barns rätt till information om beslut och överklagande enligt LVU och LPT förtydligas.
- Skyldighet att lämna information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU, socialtjänstlagen och utlänningsförordningen.
- Tydliggörande av att placeringar av barn enligt socialtjänstlagen kräver ett formellt beslut och med en möjlighet att förordna offentligt biträde i vissa fall. Placering och omplacering av ett barn med stöd av socialtjänstlagen måste föregås av ett formellt och överklagbart beslut och ett offentligt biträde ska förordnas för det barn som åtgärden avser om barnet motsätter sig åtgärden.
- Förbättrat skydd för barn i vissa situationer i migrationsprocessen, genom att ett offentligt biträde ska förordnas för barn som har ansökt om uppehållstillstånd som flykting eller som alternativt skyddsbehövande eller om en ny prövning har beviljats barnet och samtidigt vårdas med stöd av 2§ LVU.
- Barn ska ges möjlighet att komma till tals och framföra sina åsikter i migrationsprocessen.

Utöver dessa lämnas förslag som rör förbättrad tillgänglighet, vägledning och information till barn om deras rättigheter. Statliga myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter föreslås få ett fördjupat uppdrag att vidta åtgärder för att göra den egna verksamheten tillgänglig och anpassad för barn.

Barnombudsmannen föreslås få i uppdrag att tillhandahålla information om barns klagomöjligheter inom olika områden samt ta fram metodstöd för att lokala funktioner inom kommuner och regioner som kan informera, svara på frågor och vägleda både barn och vuxna om barns rättigheter. Socialstyrelsen får i uppdrag att etablera barnrättsbyråer med oberoende barnombud i det svenska civilsamhället.

Utredningen lämnar också förslag på ytterligare utredning av vissa frågor som inte har kunnat besvaras i utredningen, bland annat att

stärka barns möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde i mål om vårdnad, boende och umgänge. Det lyfts också ett behov av att utreda vidare gällande möjligheterna att förordna en tillfällig företrädare för barn vid intressekonflikter mellan barn och vårdnadshavare.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ- och familjeomsorg samt avdelningen för personer med funktionsnedsättning. Ärendet informeras i förvaltningsgrupp den 12 december.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag och anser att förslagen går i linje med arbetet som bedrivs av stadens förvaltningar och bolag för att säkerställa barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Förslagen kommer innebära att barns rättigheter att själva kunna tillvarata sina rättigheter ökar och det bidrar även till en ökad likställighet där barn, oavsett egen eller föräldrars förmåga, kan ges möjlighet att ifrågasätta de beslut som han eller hon berörs av.

Utredningen lämnar ingen hänvisning till lägsta ålder för att kunna klaga i vissa beslut, vilket förvaltningen ser som en farhåga att det kan komma innebära ett stort ansvar att bära för mindre barn. Det blir således viktigt att de förslag som framkommer ses som en möjlighet och inte kravfyllt i enlighet med barnkonventionens intentioner i övrigt.

Nedan följer förvaltningens kommentarer på utvalda förslag:

Förslaget om tydliggörande av att placeringar av barn enligt socialtjänstlagen kräver ett formellt beslut och med en möjlighet att förordna offentligt biträde.

Förvaltningen ser att det finns en risk att skillnaden mellan LVU och SoL blir otydligare i de fall som barn, i egenskap av egen part, kan komma att överklaga ett placeringsbeslut. Det är inte ovanligt att barn under 15 år ställer sig motvilliga till ett beslut om placering, men där socialnämnd och vårdnadshavare är överens om ett sådant beslut utifrån barnets bästa. Om ett sådant beslut kan komma att överklagas av barnet som egen part riskerar skillnaden mellan planering enligt SoL och LVU att bli otydligare samt att en högre andel rättsprocesser kan komma att inledas. Förvaltningen ser dock att detta är ett viktigt steg som stärker behov av arbetssätt för att motivera barn till att ta emot stöd och på så sätt öka mottagligheten

för de stödinsatser som ges. Det blir därför viktigt att riktlinjerna för handläggning inom barn och familj i dessa delar blir tydliga.

Barn under 15 år ska kunna förordnas ett eget offentligt biträde i mål som rör begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort enligt LVU och därmed överklaga beslut oberoende av vårdnadshavarens inställning och förmåga.

Förvaltningen ser att det blir viktigt att säkerställa att barn som lever i hederskontext får möjlighet till ombud utan påverkan från annat håll.

Skyldighet att lämna information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU, socialtjänstlagen och utlänningsförordningen.

Förvaltningen är positiv till att utredningen betonar vikten av att barn får individuellt anpassad information utifrån ålder, språk och funktionsnedsättning.

Förvaltningen ställer sig utöver ovan positiv till utredningens förslag att fortsätta utreda barnets möjligheter att ta tillvara sina rättigheter i andra ärenden så som vårdnad, boende och umgänge. Detta är också i linje med övriga statliga utredningar som vill stärka barnets rättigheter i vårdnadstvister.

Förvaltningen bedömer att utredningen har beaktat frågan utifrån ett jämlikhetsperspektiv då förslagen innebär att barn oavsett socioekonomisk bakgrund eller vårdnadshavarens förmåga ska kunna tillgodose sina rättigheter. Utredningen har även beaktat behov hos barn med funktionsnedsättning och rätten att kunna tillgodogöra sig information utifrån sina förutsättningar.

Lee Orberson
stadsdelsdirektör

Yvonne Kokkola
Kokkola
avdelningschef

Bilagor

Remissunderlag - Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40).

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberon, stadsdelsdirektör	2023-12-06
Yvonne Kokkola, avdelningschef	2023-12-05